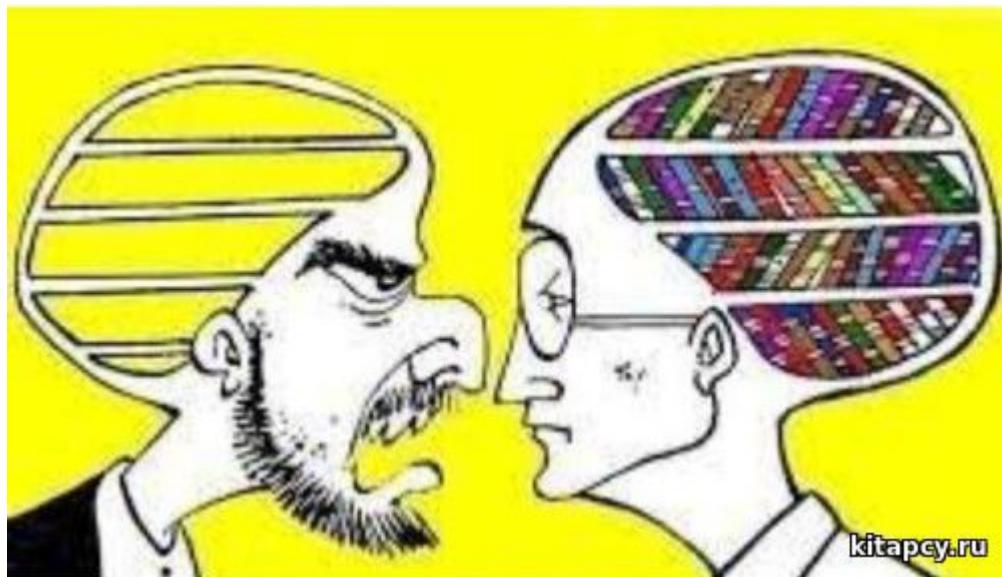

Size soragym bar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Size soragym bar SIZE SORAGYM BAR

Jahyl sindromy (Danning-Krýuger effekti) diýip, hemme zady bilýändirin öýdýän we muny ýeri bolsa-bolmasa agzap ýören kemsowat adamlara aýrylýar!

«Men sen hakda hemme zady bilýärin»...

Hemme zady bilýändirin öýdýänlere hakykaty düşündirmek kyn. Muňa ýeke sözde «jahyl batyrlygy» diýilýär.

Diňe teleýaýlyma çykýan käbir ýaňra kelleleri göz öňüne tutýandyr öýtmäň. «Alym» statusy bilen ýazylan käbir kitaplarda-da anyk faktlara esaslanmaýan tarapgöýlük bar. Meselem, Atatürk rewolýusiýalaryny zamanabaplygyň daşyna çykaryp, günbatarçylyk (ýewropalaşmak) hökmünde görkezmegiň sebäbi propoganda etmekdir. Haýp.

Size şuny soramak isleýärin. Aşakdaky maglumatlar haýsy lideriň döwründe okuň kitaplarynda bardy:

- «- Osmanly gaýy boýunyň köki mongol çozuslary sebäpli Horasandan Anadola gelen türk(men)lere baryp direýär...
- Osmanlynyň çağşama müddeti 1683-nji ýylyň Wena söweşinde «Mukaddes bieleşigiň» garşysynda uçralan ýeňlişleriň we ilkinji ýer ýitgileriniň bolup geçen 1699-njy ýylyň Karlowiskiy ýaraşyk şertnamasynyň baglaşylmagy bilen başlanýar...
- Osmanly-Russiya uruşlary we Ýewropa döwletleriniň garşysynda

alynan ähli ýeňlislere sebäp içerki meseleleriň düýp sebäbi: Selim III-iň (1789-1807) we Mahmyt II-niň (1808-1839) modernistik çemeleşmeler bilen üýtgedip gurmak synanyşyklaryna garamazdan, ýanyçarlaryň kakabaşlygy, aýanlaryň (baýarlaryň) döwlete bolan we palylyk we ygrarlylyk duýgularynyň gowşaklygydyr...»

Osmanly taryh dersini uzadyp oturmaýyn...

* * *

Galyberse-de:

Okuw kitaplarynyň ýene bir umumy pikiri: 1839-njy ýylyň «Tanzimat» reformalary we onuň netijeleridi.

Osmanlynyň ykdysady-medeni döwrebap zerurlyklarynyň kemala getirilmeginde «Tanzimat» döwründe durmuşa geçirilen reformalaryň esas bolandygy babatda konsensusyň güýji bardy... Gaýtalap soraýaryn: Şeýle modernistik pikir ylalaşygy haýsy lideriň döwrüniň okuwanıkitaplarynda bardy:

Anyk bilyärin, köpcüligiň aglabasy «Atatürk» jogabyny berer! Ýok, ýalñyşýarsyňyz:

Bular 1876-1909-njy ýyllaryň osmanly taryhy boýunça okuwanıkitaplarynda bardy! Ýagny, Abdylhamyt II döwründe...

Diňe bulam däl:

Tradision okuwanıusullaryny üýtgedip, arap diliniň ýany bilen osmanly türkçesini (nesih, talik, diwanî, rika) okuwanıyazuw düzgünlerini okuwanı maksatnamasyna girizenem şody...

– «Türk adynyň ajaýyp jynsa degişlidigini» ýazan okuwanıkitabyna sesini çykarman oturan ýene şonuň özüdi. (Serediň» Selanikli Tewfikiň «Osmanly taryhy» kitaby).

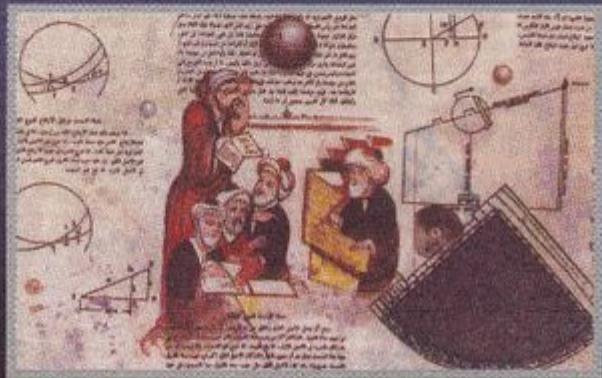
– Senzuraçy tarapy bilen tanalýandygyna garamazdan geografiýa sapagynda “hükûmet-i mutlaka”, “hükûmet-i meşrûta”, “hükûmet-i jumhûriýye” düşünjeleriniň öwredilmegine garşıy çykmaýanam özüdi.

– Başlangyç bilimi hökmény edenem şody...

– Mekdepleşme rekordyny goýanam şody. (Mysal üçin, 1877-nji ýylда Stambulda diňe 200 döwrebap başlangyç mekdep bolan bolsa, 1905-nji ýylда mekdepleriň sanyny 9 müñe ýetirdi. 33 ýyla çeken soltanlygynea her ýyl ortaca 400 mekdep açdy).

Ýagny, Abdylhamyt II-niň döwründe bilim düşünjesine umumylykda seredilende, reformistik-modernistik tarapyň agyr basýandygyny görmek bolýar...

Osmanlı Eğitiminin Batılılaşma Evreleri

İsmail GÜVEN

**3.Baskı
Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş**

NATUREL

kitapcy.ru

* * *

«Günbatarlylaşma» diýlende, «Günbataryň bilim maksatnamasy», «döwrebaplaşma» diýlende...

«Türk» diýlende, «turkçe» diýlende, Abdylhamyt II-niň eden işlerini konserwatiw alymsumaklaryň göresi gelmeýär.

Magaryf naziri (ministri) Saffet paşa 1879-nyj ýylda ýazan makalasynda «Reformalar ýoluna düýpli we ynamly girilmese, ýewropa medeniýeti dolulygyna kabul edilmese, döwlet medeni ýewropa döwletine öwrülmese, Türkىyäniň Ýewropanyň basylalaryndan we agalyk satmalaryndan halas bolup

bilmejekdiginı» öñe sürýär. Atatürk ýaly osmanly paşalary-da şu okuw maksatnamasynda yetişdi...

Gürrüñsiz, gyzlar mekdebiji açandygyna garamazdan, aýal-gyzlara bolan garaýsy tapawutly bolmak bilen birlikde respublikamyz hem osmanlynyň şol okuw maksatnamasyny gaýtalady...

Abdylhamyt II bilen Atatürki deňeşdirmekden ýaňa okuw maksatnamalarynyň üstünde netijeleri pikir alyşmalary gurap bilemezok. Ýogsam bolmasa, Abdylhamyt II hem, Ataturkem biziň öz şahsyétlerimiz...

Osmanlydan respublika döwrüne çenli asyl okuw maksatnamasybyň üstünde durmaly. Ýogsam bolmasa, Bilim ministrini çalyşmak ýaly paliýatiw çözgütler bilen bilim-okuw meselämizi çözüp bilmeris.

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 05.03.2024 ý. Publisistika